

Våra professioner utvecklar framtidens hälso- och sjukvård

Propositionen tar sin utgångspunkt i redan befintlig idé om Personcentrerad vård och jämlik hälsa. Genom propositionen tydliggör kongressen Vårdförbundets politiska inriktning för våra professioner i framtidens hälso- och sjukvård.

Framtidens hälso- och sjukvård

För att möta de utmaningar som demografi, teknisk utveckling, värderingsförändringar, globalisering och andra stora samhälleliga rörelser innebär behöver vi ställa om till en sammanhållen vård. Det finns ett stort behov av utveckling för att möta hälsoutmaningarna hos befolkningen och fokus behöver ligga på att stärka hälsa och livskvalitet, istället för på sjukdom och diagnos.

Eftersom vårdens starka kunskapsutveckling innebär att vi räddar allt fler leder det till att många lever länge med kroniska sjukdomar. Att ha fokus på hälsa trots sjukdom blir lika viktigt som att bota. Även psykisk hälsa behöver ökad uppmärksamhet, till exempel i skolan, arbetslivet och hälso- och sjukvården. Dessutom ställer migrationen krav på att hälso- och sjukvården når grupper på olika sätt och att kompetens och erfarenheter hos personer som kommer till Sverige tas tillvara och utvecklas.

De som har komplicerade hälsoproblem eller komplexa sjukdomstillstånd hamnar

idag lätt mellan stolarna. Därför behövs en ny vårdlogik – en särskilt samordnad vård och omsorg som utförs i samarbete mellan exempelvis hemsjukvård, specialistsjukvård och social omsorg utifrån behov, förmågor och önskemål hos personen och närstående. Här kommer våra yrken att spela viktiga roller.

Invånarnas förväntningar på att få vård av bästa kvalitet med god tillgänglighet kommer fortsätta att vara hög. Vi kan också räkna med att kunskapsutvecklingen hos befolkningen, i hälso- och sjukvården och inom våra yrkens kunskapsområden ökar. Redan idag skaffar många närstående och patienter själva information om sin vård, hälsa och om hur olika sjukdomar behandlas. Den tekniska utvecklingen och forskningen kommer att leda till ytterligare ökad kunskap om hälsa, vård och behandlingar, och vården kommer att präglas av ständig utveckling och innovation inom samtliga kunskapsområden. Samtidigt finns risk för ökande ojämlik hälsa på grund av till exempel kön, geografisk hemvist och socioekonomisk tillhörighet om det inte motverkas på ett strukturerat sätt.

Vi i Vårdförbundet vill:

- *ha en modern, nära vård som är proaktiv, hälsofrämjande och kan möta personer med vitt skilda behov*

Vi står upp för hälsa och yrkesetik

Hälsoperspektivet behöver få ett större fokus inom hälso- och sjukvården. Dels handlar det om förebyggande insatser, dels om att den som är sjuk ska kunna leva ett hälsosamt liv. För det krävs ett befolkningsinriktat hälsoarbete – sådant arbete som ofta utförs av våra medlemmar inom till exempel primärvården, mödra- och barnhälsovården, elevhälsovården och den kommunala hälso- och sjukvården. Därför behöver uppdraget bli tydligt och ges tillräckligt med resurser. Insatserna måste bli mindre fragmentariska, utgå från personen istället för organisationen och vården bli mer sammanhållen.

Men hälsofrämjande insatser kan inte erbjudas på samma sätt till alla utan måste anpassas efter behov, resurser, förmågor och beteende hos olika individer och grupper. Välfärdstjänsterna, där vården är en viktig del, behöver utformas utifrån hur människor med stora behov beskriver sina motiv och hur de agerar i olika situationer. Vården måste därför utvecklas i partnerskap mellan våra yrken och dem vi är till för. Om stöd och behov kan identifieras redan i den nära vården och utifrån en helhet, om samverkan sker för att lösa den enskildes situation på bästa sätt och hjälp och stöd finns att tillgå inom rimlig tid, då kan vi skapa tillit till välfärdssystemet.

Vi i Vårdförbundet vill:

- *uppvärdera det hälsofrämjande arbetet genom att påverka vårdgivarna att formulera tydliga mål och uppdrag, samt avsätta tillräckliga resurser för arbetet*
- *utforma hälso- och sjukvården tillsammans med de människor vi möter, så att den bidrar till bästa möjliga hälsa för alla*
- *utveckla det förebyggande arbetet och därmed motverka ohälsa*

I vår yrkesgärning utgår vi i Vårdförbundet från en gemensam värdegrund där alla människor har lika värde och samma rätt

till hälsa. En viktig del av yrkeskunskapen finns i professionsetiken som handlar om vilja, mod och förmåga att ta ansvar. Till grund för den finns yrkenas etiska kod som inte bara handlar om kollegiala förhållningssätt och förhållandet till allmänheten, utan även om omdömesförmåga, tillit och respekt. På så sätt blir etiken en personlig aspekt av den professionella handlingen.

För att nå det högre målet om en jämlik hälsa i befolkningen behöver vi ibland ta konflikter utifrån våra etiska grundprinciper. Vi behöver också markera att ett legitimationsyrke utövas självständigt med befolkningens hälsa i fokus.

Våra yrken har yrkesetiska koder som ger stöd i de bedömningar och dilemman som uppstår i en yrkesvardag. På arbetsplatsen ska den etiska dimensionen av våra yrken ses som en tillgång, men för att kunna tillämpa vår fulla potential till nytta för patienterna, professionernas, vårdens och samhällets utveckling krävs utrymme för reflektion, eftertanke och handledning – tillsammans och enskilt.

Vi i Vårdförbundet vill:

- *stå upp för vår yrkesetik enskilt och tillsammans, även när det skapar motstånd och väcker kritik från andra. Det gör vi genom att visa stolthet, ge varandra kraft, mod och stöd samt ställa krav på att det finns utrymme för utveckling, reflektion och eftertanke genom bland annat processhandledning.*

Vi är navet i en personcentrerad vård

Den personcentrerade vården ställer krav på organisation och system. Alla olika nivåer för ledning och styrning måste vara aktiva för att driva den stora förändring som krävs. Insatserna ska styras utifrån behov, resurser och livssituation, istället för dagens strikt medicinska perspektiv där människors egna berättelser och var och ens förutsättningar att leva ett hälso-

samt liv och känna trygghet inte tillmäts tillräcklig betydelse.

Hälso- och sjukvården behöver organiseras så att olika insatser hänger ihop. Annars uppstår problem och personal och patienter hamnar i organisatoriska mellanrum. Ett mellanrum där det finns gränser och ett innanför och ett utanför. Någon har ansvar för vissa uppgifter, men inte andra. De senare är någon annans ansvar.

Vi som arbetar som barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor har specifik kunskap som ska användas för att täcka de organisatoriska mellanrummen mellan vårdens olika insatser. Vi har en viktig roll att spela för att människor som befinner sig i utanförskap får sin rätt till hälsa tillgodosedd. Genom vår kunskap kan vi kompensera för ojämlikhet.

Vi i Vårdförbundet vill:

- *ta ansvar för att tillsammans utveckla och uppmärksamma våra yrkens insatser för en personcentrerad vård och jämlik hälsa*
- *ställa krav på arbetsgivaren att vi inom våra yrken får ett tydligt ansvar att utveckla och stödja den personcentrerade vården i hela verksamheten och kring varje människa utifrån vår kunskap*
- *bidra med kunskap och ta ansvar för att förtydliga samt utveckla våra yrkens roller för att utradera de organisatoriska mellanrummen mellan hälso- och sjukvårdens insatser.*

Vi arbetar för att hälso- och sjukvården ska organiseras personcentrerat och jämlikt. Hälsan hos befolkningen och utvecklingen i samhället behöver vara utgångspunkten när hälso- och sjukvården styrs och organiseras. De politiska målen för verksamheten ska ta sikte på att alla har rätt till hälsa och en säker vård. Därför behöver styrningen bygga på en tillit till medborgaren och välfärdsuppdraget utformas för att kunna möta varje persons behov, kunskaper och

resurser. Dagens styrsystem i hälso- och sjukvården motverkar en helhetssyn. Det som dominerar är i allt för hög utsträckning produktion av enskilda vårdinsatser, vilket gör att det verkliga värdet, verksamhetens syfte och brukarens behov kommer i skymundan.

Mötet mellan invånaren och vården, och förutsättningarna för det team som de gemensamt bildar, ska ligga till grund för hur uppdraget utformas och hur resurser fördelas. Ersättningsystem ska ge utrymme för att fokusera på personers berättelser och stödja ständig utveckling av hälso- och sjukvården och befolkningens hälsa.

Vårdens chefer och ledare skapar förutsättningar för ständig förbättring tillsammans med medarbetarna. Drivkraften att bidra till innovation och utveckling ska premieras framför kraven på kostnadskontroll och upprätthållande av hierarkiska strukturer. Förutsättningar för vård och omsorg som håller samman behöver skapas, vilket kräver samarbete över organisations- och vårdgivargränser, liksom samarbete mellan olika kliniker, enheter och huvudmän. Det som bäst driver och utvecklar vården är dialogen mellan medarbetare, patienter och samhälle. Här spelar chefer en central roll för att underlätta och diskutera hur mål kan uppnås och hur team bäst används med sina medarbetare.

I all hälso- och sjukvård måste det finnas system för att mäta det som är relevant för hälsan utifrån människors egna erfarenheter och kunskapen hos vårdens yrken. Idag förekommer det att stora mängder data som beskriver vad som producerats och vad det kostat rapporteras till centrala förvaltningar. Vilka konsekvenser det fått för enskilda människor eller befolkningens hälsa tas däremot inte tillvara. Detta behöver förändras, så att uppföljning sker i verksamheten i dialog mellan oss och dem vi möter.

I framtiden behöver en nära vård som erbjuder mobila och digitala lösningar vara invånarnas normala kontakt med vården. En huvuduppgift för den nära vården blir

ett befolkningsinriktat hälsoarbete och stöd till egenvård. Den ska stå för samordnad och sammanhållen vård till personer med stora och komplexa behov, till exempel äldre med omfattande ohälsa. Den ska också kunna möta psykisk ohälsa, inte minst hos barn och unga.

Vi i Vårdförbundet vill:

- *förändra hälso- och sjukvårdens styrning för att sätta fokus på hälsa, tillgänglighet, närhet och patientsäkerhet, istället för på kostnader och produktion*
- *påverka så att barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor alltid ska vara en naturlig del av hälso- och sjukvårdens ledning och kunna utöva uppdrag med fokus på innovation och ständiga förbättringar*
- *utveckla den nära och sammanhängande vården med fokus på hälsa hos hela befolkningen, så att den blir den normala kontakten med vården*

Vi välkomnar innovation, specialisering och teknisk utveckling

Vi som arbetar som barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor befinner oss i framkant av den moderna vården. Bland våra yrken finns erfarenheter av avancerad medicinsk teknik och förmåga att samla in, analysera och dokumentera uppgifter som är nödvändiga för rätt diagnos och behandling. Vår kunskap är också avgörande för vårdens fortsatta digitalisering där förståelse för hälsoutvecklingen i befolkningen, vikten av människors berättelser och kunskap om både den nära och den högspecialiserade vårdens processer behövs.

Vi i Vårdförbundet vill:

- *spela en huvudroll i digitalisering, teknik och kunskapsutveckling inom hälso- och sjukvården*

- *bidra till att arbetsgivaren ökar sina insatser för att våra yrkens kunskaper och innovationsförmåga kan finna svaret på många av frågorna kring den framtida vårdens utmaningar*

Vi finns i framtidens hälso- och sjukvårdsverksamheter

Det befolkningsinriktade och förebyggande hälsoarbetet kommer att ske mobilt och på andra platser än institutioner, och i takt med att vården flyttar hem, mobila arbetsätt utvecklas samt den tekniska utvecklingen och digitaliseringen ger nya möjligheter kommer våra yrken att påverkas. Vi ser redan en utveckling mot mobila team och vård i hemmen. Sannolikt kommer detta att öka och våra yrken kommer i större utsträckning att finnas som enskilda yrkesutövare ute i samhället.

Våra yrken kommer att arbeta i flera olika team, i nya konstellationer och bidra till att gränser suddas ut. Svårigheter att kompetensförsörja verksamheter innebär att andra lösningar och arbetsformer behövs för att säkra en hälsosam vårdmiljö. Detta kommer att påverka hur den fysiska arbetsplatsen ser ut framöver.

Arbetsplatsen behöver mer än idag ta sin utgångspunkt i tillit och tillitsbaserad styrning. Medarbetarnas kompetens måste tas tillvara bättre för att en utvecklande arbetsmiljö ska kunna skapas. En helhetsyn dominerar, men fokus behöver vara på det verkliga värdet, verksamhetens syfte och människors berättelser, drivkrafter och förmågor. Då får vi handlingsutrymme, vår kompetens utnyttjas och vår förmåga till innovation och verksamhetsutveckling stimuleras.

Till grund för en sammanhållen vård ska teamets samordnade bedömning av behov och förmågor ligga. Självklart finns en stor tillit till patienten som en del i det personcentrerade teamet. Mötet och berättelsen har tillräckligt med plats. Störst värde skapas när det finns tid och utrymme för både

medarbetarens och patientens perspektiv och unika kunskap i mötet.

En förutsättning för att kunna utöva ett tillitsbaserat och personcentrerat ledarskap är att vårdens chefer har rätt förutsättningar för sitt uppdrag. Det handlar om verksamhet, mandat och befogenheter samt ett rimligt antal medarbetare som ger tid och utrymme att utveckla både verksamhet och medarbetare liksom möjlighet att beman-
na verksamheten rätt. Dessutom skapas

utrymme för en nära och bra dialog med varje medarbetare.

Vi i Vårdförbundet vill:

- *samarbeta tillsammans med andra och vara medskapande i att utveckla framtidens hälso- och sjukvård*

Idéprogrammet fastställdes vid Vårdförbundets kongress 2018.